

Nilgün Arısan Eralp¹

AB Çalışmaları Merkezi Direktörü

EUROFIGHTER JETLERİ KAPSAMLI BİR SAVUNMA İŞ BİRLİĞİNİN HABERCİSİ Mİ?

DEĞERLENDİRME NOTU

Bir süredir Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkileri kapsamında - katılım sürecinin yeniden canlanması bir başka bahara kalmış gözüktüğünden- iş birliği unsuru ön plana çıkıyor. Her ne kadar tek somut iş birliği göç alanında gözlemlense bile, taraflar arasında uzunca bir süredir gerilen ilişkilerin hangi alanlarda iş birliği yapılarak iyileştirilebileceği konusu da farklı platformlarda tartışılıyor.

Bu kapsamda, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ertesinde, dile getirilmeye başlanan savunma iş birliği, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) seçim sonuçlarına göre Donald Trump'ın başkanlığı kesinleştikten ve Trump ABD'nin NATO'ya ve Avrupa savunmasına katkısını azaltacağını bir kez daha vurguladıktan sonra tekrar gündeme geldi. Trump artık ABD'nin AB savunmasına katkıda bulunmanın ekonomik yükünü kaldıramayacağına ilişkin demeçler verdikçe AB de olabildiğince ABD'den bağımsız bir savunma sistemi kurma çabalarını hızlandırdı. Bu yaklaşım, uzun zamandır Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron tarafından savunulan stratejik özerklik kavramıyla gündeme getirilse de AB'nin bu alanda kayda değer bir ilerleme kaydettiğini söylemek zor.

Mevcut savunma sanayii altyapısıyla, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ve Gazze Savaşı ertesindeki riskli jeostratejik ortamda AB'nin kendi ayakları üzerinde durabilmesi zor olduğundan, AB savunma sanayii altyapısını sağlamlaştırmaya çalışıyor. Bu amaca yönelik olarak AB, geçtiğimiz mart ayında yayımladığı savunma stratejisi ile bu alandaki kapasitesini 2035 yılına kadar geliştirmeyi amaçladı. Aynı zamanda yeni oluşan Avrupa Komisyonu'nda da bir komisyon üyesi ilk defa bu konuda görevlendirildi. Ancak Trump'ın seçilmesinden sonra, içinde

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

bulunulan riskli konjonktürde 11 yıl uzun bir süre olduğundan, AB büyük bir ihtimalle öncelikle NATO içindeki Avrupa kanadını güçlendirmeye çalışacak. Bu bağlamda ayrıca AB dışındaki NATO ülkeleri ile de ikili savunma iş birliği anlaşmaları gündeme gelecek. Bu anlaşmaların ilkinin Birleşik Krallık'ta temmuz ayındaki seçimlerden sonra iktidara gelen İşçi Partisi'nin AB ile ilişkilerde yeni bir başlangıç yapma hedefi de dikkate alınarak bu ülke ile yapılacağı düşünüyor.

Bu ortamda AB'nin savunma alanında ABD'ye dayanmadan kendine yeterli olabilmesi için savunma mimarisine bir NATO üyesi olan Türkiye'yi de bir şekilde dahil etmesi makul bir yaklaşım olarak ortaya çıkıyor. Çünkü, Türkiye de Birleşik Krallık gibi hatırı sayılır bir askeri güce sahip ve savunma altyapısı da gelişmekte. Türkiye'de ordu, NATO'nun ikinci büyük ordusu. Ayrıca Türkiye, NATO operasyonlarına ve AB misyonlarına da katkı vermekte. Bu gerçeklere karşın taraflar arasında bugüne kadar savunma iş birliğine yönelik bir gelişme gözlemlenemedi. Aksine Türkiye'nin 2021 yılında bir AB savunma iş birliği girişimi olan ve üçüncü ülkelerin katılımına da açık bulunan Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği PESCO'ya (Permanent Structured Co-operation) başvurusu, özellikle de Fransa'nın karşı çıkması sonucu karşılıksız kaldı.

Savunma alanında bir iş birliği yapılamamasının arkasında taraflar arasındaki karşılıklı güvensizlik yatıyor. Türkiye'nin uygulamaya çalıştığı özerk dış politika kapsamında Çin ve Rusya'ya yaklaşması, Şangay İşbirliği Örgütü'ne duyduğu ilgi ve BRICS başvurusu, Norveç ve İsveç'in NATO üyeliğinin gecikmesindeki rolü ile birleştirildiğinde AB'de güvensizlik yarattı. AB'nin de özellikle Doğu Akdeniz'de dayanışma ilkesi arkasına sığınarak sürdürdüğü yanlı tutum, gümrük birliği modernizasyon müzakerelerinin başlamasını Kıbrıs sorununun çözümüne bağlaması ve vize kolaylaştırma sürecinin bir türlü başlamaması Türkiye'nin de Birliğe güven duymasını engelliyor.

Ancak, son zamanlardaki gelişmeler taraflar arasındaki savunma iş birliğine ilişkin zayıf da olsa bir umut ışığının varlığından söz ettirebilir. Bu bağlamda umut veren ilk gelişme, Almanya, Birleşik Krallık, İspanya ve İtalya konsorsiyumu tarafından üretilen Eurofighter jetlerinin yaşanan hava gücünü desteklemek için Türkiye tarafından satın alınması önündeki Almanya engelini kalktığına dair haberlerdi.

Her ne kadar Almanya'nın, Türkiye'nin Suriye'deki operasyonları nedeniyle uygulamaya koyduğunu belirttiği bu engeli, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları dahil olmak üzere, iltica başvurusunda bulunan kişilerin önemli bir kısmını Türkiye'ye geri gönderme taahhüdü karşısında kaldırdığı iddia edilse de, bu durum Trump'ın seçimi sonrasında AB ile Türkiye arasında savunma iş birliğine yönelik bir sürecin başlangıcı olarak değerlendirilebilir mi? Bunu zaman gösterecek.